

HIIU VALLA ARENGUKAVA 2014–2023

Kärdla 2014

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Üldandmed	4
3. Visioon	5
4. Haridus ja noorsootöö	5
5. Sotsiaahoolekanne ja tervishoid	7
6. Kultuur, sport ja vaba aeg	8
7. Majandus, arendus ja planeerimine	9
8. Turism ja mainekujundus	11
9. Taristud ja ühendused	13
10. Valitsemine ja kodanikuühiskond	15
11. Eelarvestrateegia	16
Lisa 1 SWOT	
Lisa 2 Olemasoleva olukorra kirjeldus	
Lisa 3 Tegevuskava	

1. Sissejuhatus

Hiiu vald moodustati 30. oktoobril 2013.a Kärdla linna ja Kõrgessaare valla ühinemisega ning on nende õigusjärglane.

Hiiu valla arengu kavandamisel perioodiks 2014–2023 on arvesse võetud kahe omavalitsuse ühinemisel seatud eesmärgid:

- Hiiu vald on moodustanud sotsiaalse, majandusliku, kultuurilise ja administratiivse terviku, mis läbi kasutatakse ära olemasolevad arengupotentsiaalid ja võimalused nii tömbekeskuste kui kogu piirkonna jätkusuutlikuks arendamiseks ja konkurentsivõime kasvuks.
- Kõigile Hiiu valla elanikele on tagatud avalike teenuste optimaalne ja kvaliteetne kättesaadavus. Elanikele on antud võimalus osaleda valla kui terviku toimimise ja arendamise jaoks oluliste küsimuste otsustamisel ning tarbida osutatavaid teenuseid.
- Hiiu vald on võimaldanud ja toetanud piirkondade kui terviku tasakaalustatud arengut. Parema majandussituatsiooni ja arenguperspektiivi tagamiseks on Hiiu valla arenguprotsesside juhtimise majanduslik, poliitiline ja üldine haldussuutlikkus tugevnenud. Valla juhtimisstruktuur on ajakohastatud ja majanduslik potentsiaal projektipõhiste taotluste esitamisel kaasfinantseerimiste saamiseks paranenud. Ettevõtlusele on loodud soodne arengukeskkond.
- Hiiu vald on arendanud veelgi paremini koostööd nii Hiiu valla siseselt kui ka teiste omavalitsustega.

Hiiu valla arengukava 2014–2023 koostamise eesmärgiks on seada vallale ühtsed arenguprioriteedid, tagada kestlik ja tasakaalustatud areng. Arengukava koostamisel on arvestatud senikehtinud Kärdla linna ning Kõrgessaare valla arengukavades planeeritud.

Hiiu valla tegevuse põhisuundadeks on elukvaliteedi parandamine, infrastruktuuri säilitamine ja arendamine ning kõigile omavalitsusüksuse elanikele avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamine.

Arengukava tegevused on suunatud elanike saarelt lahkumise peatamiseks ning perspektiivis Hiiu valla elanike arvu suurendamiseks, seda eelkõige noorte perede näol.

Arengukava tegevuste kavandamisel on lähtutud Hiiumaa Arengustrateegias 2020+ ning Kõrgessaare valla ja Kärdla linna ühinemislepingus kokkulepitust.

Sarnaselt Hiiumaa arengustrateegia 2020+ tulevikustsenaariumitele on vallale olulised:

1. sisekeskkond, kus ühiskond muutub avatuks ja modernseks; sotsiaal-majanduslikus arengus on kesksel kohal elukvaliteet, isiku valikuvabadus; tähtsal kohal on eneseteostus, iseseisev materiaalne toimetulek, eneseväljendus, elamuslikkus ja loovus, mida saadab koostöövaimus ja -valmidus ning rahvusvahelistumine;
2. majanduskeskkond, st suundumus sotsiaalsele turumajandusele ja partnerlusele riigiga, et liikuda kestliku arengu suunas ning vältida saare ääremaastumist.

Arengukavas on valdkonniti välja toodud **peamised tegevussuunad ja üldised põhimõtted** ning nimetatud **olulisemad arendusobjektid**. Detailsem kirjeldus on valdkondade arengukavades, mis samal perioodil koostatakse või kaasajastatakse. Nimistu on arengukavas.

Arengukava koostamiseks moodustati vallavalitsuse 12. märtsi 2014 korraldusega nr 209 juhtrühm koosseisus Georg Linkov, Katrin Sarapuu, Liili Eller, Inge Elissaar, Elge Härma, Kaidi Nõmmerga ja Tiia Liibert.

2. Üldandmed

Valla territooriumi pindala on 384 km², mis moodustab 38,45% Hiiu maakonna territooriumist. Valla keskus, ning ühtlasi maakonnakeskus, on Kärkla linn. Hiiu valla elanike paremaks teenindamiseks on moodustatud piirkondlikud teeninduspunktid Kõrgessaares ja Kõpus.

Vald paikneb Hiiumaa põhja- ja lääneosas ning piirneb Läänemerega; Pühalepa, Käina ja Emmaste vallaga.

Kehtiva Eesti Vabariigi haldusjaotuse järgi asub valla territooriumil vallasisene linn Kärkla, Kõrgessaare alevik ja 58 küla (Heigi, Heiste, Heistesoo, Hirmuste, Hüti, Isabella, Jõeranna, Jõesuu, Kalana, Kaleste, Kanapeeksi, Kauste, Kidaste, Kiduspe, Kiivera, Kodeste, Koidma, Kopa, Kurisu, Kõpu, Laasi, Lauka, Lehtma, Leigri, Lilbi, Luidja, Malvaste, Mangu, Mardihansu, Meelste, Metsaküla, Mudaste, Mägipe, Napi, Nõmme, Ogandi, Ojaküla, Otste, Palli, Paope, Pihla, Poama, Puski, Reigi, Risti, Rootsi, Sigala, Suurepsi, Suureranna, Sülluste, Tahkuna, Tammistu, Tiharu, Viita, Viitasoo, Vilima, Villamaa, Ülendi).

Hiiu valla elanike arv 1. septembri 2014 seisuga oli 4788 inimest sh mehi 2331, naisi 2457, moodustades 49% Hiiumaa elanikkonnast. Külapiirkondadest on tihedamalt asustatud Kõrgessaare, Lauka, Kalana ja Luidja piirkond, hõredamalt Kõpu ja Tahkuna poolsaar ning Hüti– Leigri piirkond. Valla asulatevaheline kaugus on keskmiselt 4 km. Hõreasustatus on tingitud suurte metsamassiivide paiknemisest valla territooriumil (76% territooriumist on metsade all). Külade territoriaalne jaotus regiooniti on äärmiselt ebaühtlane, see teeb keeruliseks valla kõigi piirkondade ühtlase haldamise ja arengu.

Praegune tendents on elanikkonna arvu vähenemine ja vananemine.

Demograafiline struktuur:

	lapsed	Osatähtsus elanike üldarvust %	lapsed	tööealised	eakad	Eakate % elanikest	Rahvaarv kokku	Tööealiste suhe 65+
	0–6		7–18	19–64	64–....			
1.01.2014	262	5,4	524	3139	910	18,8	4835	3,4
1.01.2013	272	5,5	554	3225	882	17,9	4934	3,7
1.01.2012	287	5,8	574	3252	869	17,4	4982	3,7

Allikas: Rahandusministeerium

3. Visioon

Hiiu vald on piirkondlikke eripärasusi arvestav, uuendusmeelsust ning innovaativsusust toetav, mitmekesise ning atraktiivse majandustegevusega, omalaadsete traditsioonidega, loodussõbralik ning turvaline elamis- ja külastuspiirkond.

4. Haridus ja noorsootöö

Eesmärgid

- Säilinud on jätkusuutlik haridusvõrgustik;
- Välja on töötatud valla lastele hariduse ja huvihariduse kättesaadavuse tagamiseks sobilik transpordikorraldus, võimalusel on ühildatud erinevad liinid;
- Huvikool (s.h. muusikaharidus), noortekeskused ja üldhariduskoolid on arvestanud üksteise õppe- ja tegevuskavadega iga lapse arenguks parima lahenduse leidmiseks;

Tegevuskava

Alusharidus

- Munitsipaallasteaedade tegevuste jätkamine, et tagada vallas registreeritud lastele lasteaiakoht ning anda kvaliteetset alusharidust, arvestades laste erivajadusi;
- Vajadusel täiendava lasteaiaühma avamine Kõrgessaares;
- Laste päevahoiu, beebikoolide, mängutubade ja -väljakute ning parema vanemahariduse toetamine läbi kolmanda või erasektori;
- Alushariduse valdkonna ühtne juhtimine, lasteaial on statsionaarsed tegevuskohad Kärdlas ja Kõrgessaares (01.09.2015)

Arendusobjektid:

- Kärkla lasteaia Kalda tn 11 asuva hoone elektrisüsteemi kaasajastamine (2015);
- Kärkla lasteaia Vabrikuväljak 2 asuva hoone paremaks avalikuks sihtotstarbeks pikaajalisele rendile andmine (2015+);
- Kärkla lasteaia Kalda tn 11 asuva hoone juurdeehitus (2017+).

Valdkondlik arengukava:

- Hiiu valla lasteaia arengukava (2015).

Põhi- ja gümnaasiumiharidus

- Kvaliteetse põhihariduse tagamine õpilastele võimalikult kodu lähedal. Õppetöö taseme ühtlustamine ja paindlike õppevõimaluste tagamine vastavalt kogukonna vajadustele;
- Koolikohustuse täitmise ja kõigis kolmes kooliastmes põhihariduse omandamise võimaluse tagamine Kõpus, Kärdlas ning Laukal;
- Majandus- ja ettevõtlusõppe juurutamise toetamine õppekavadesse;
- Tugispetsialistide teenuste pakkumine lastele võimalikult kodu lähedal;
- Õpetajatele võimaluse andmine töötada erinevates haridusasutustes;
- Hariduslike erivajadustega laste õpetamine Kärkla Ühisgümnaasiumi Kõpu õppekohas,

kus lisaks hiidlastele õpib lapsi ka mujalt Eestist;

- Atraktiivse õppekeskkonna ehk kompetentsikeskuse välja arendamine erivajadustega lastele Kõpu õppekohas lisaks tavapärasele õppele (2014+);
- Kõpu õppekoha teenuste laiendamine ning kompleksi kujundamine multifunktsionaalseks ning atraktiivseks teadmus- ja külastuskeskuseks, s.t. loodus-, kultuuri- ja loomekeskuseks, kus toimuvad eriõppeprogramme ja -tegevusi pakkuvad noortelaagrid, suveülikoolide eriprojektid jms nii hiidlastele kui külalistele (2015–2023);
- Õpilastele toimetuleku- ja hooldusõppe tagamine Kärdla linnas;
- Õpilastele kvaliteetse gümnaasiumihariduse ja soovitud haridusvalikute tagamine 1. septembril 2016 alustava Hiiumaa riigigümnaasiumi baasil, arvestades õppurite huvide, eelduste ja tööturu trendidega;
- Õppetipendiumite maksmise jätkamine;
- Mobiilsete õppeklasside arendamine (2016–2019);
- Ühtsete õppekavade rakendamine Kärdlas, Laukal ja Kõpus;
- Põhihariduse valdkonna ühtne juhtimine, koolil on statsionaarsed tegevuskohad Kärdlas, Laukal ja Kõpus (01.09.2016).

Arendusobjektid:

- o Koolide tööõpetuse ruumide puru- ja tolmuärastuse väljaehitamine koos ventilatsioonisüsteemi kaasajastamisega (2015–2016);
- o Kärdla ja Lauka koolide staadionite rekonstrueerimine (2016–2020).

Valdkondlikud arengukavad:

- o Lauka Põhikooli arengukava 2014-2016 (2014);
- o Kärdla Ühisgümnaasiumi arengukava 2014-2016, sh Kõpu õppekoht (2014);
- o Hiiu Valla Põhikooli arengukava (2016).

Noorsootöö

- Haridusasutuste töös noorsootöö laiendamine, noorsootöötajate töö tulemuslikkuse suurendamine ning kolmanda sektori senisest suurem noorsootöö korraldamisse kaasamine;
- Noorsootöös noorte huvi ja osaluse suurendamine valla noorsootöö sisu kujundamisel ja tegevuste läbiviimisel;
- Noorsootöötajate vahelise, samuti noorsootöötajate, lapsevanemate, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste vahelise koostöö sujumine;
- Noorsootöö valdkonna ühtne juhtimine, statsionaarsed tegevuskohad on Kärdlas ja Kõrgessaares (01.01.2015);
- MoNo ehk mobiilse noorsootöö toimimine külades kohapealse initsiatiivi olemasolul (2015–2018);
- Kvaliteetsete nõustamisteenuste kättesaadavuse tagamine;
- Laste hariduslike erivajaduste varajane märkamine ja sekkumine ning igapäevase piisava toe pakkumine vastavalt hariduslikele erivajadustele (sh andekad), et noored saaksid teha teadlikke karjäärivalikuid;

- Noortevolikogu töö käivitamise ja toimimise eelduste tagamine (2016).

Arendusobjektid:

- Noortekeskuse Kõrgessaare tegevuskoha laiendamine tegevusruumidega Tööstuse tee 16a hoone I korrusel vabanevatesse ruumidesse (2015), katusealuste ruumide parem kasutuselevõtt, ruumide kaasajastamine (2017+);
- Pärast Kärldas sotsiaalkeskuse valmimist Vabaduse 47 hoone rekonstrueerimine noortekeskusele sobivaks (2017+).

Valdkondlik arengukava

- Hiiumaa Noorsootöö Keskuse arengukava (2015).

5. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

Eesmärgid

- Kvaliteetsed sotsiaalteenused on võrdselt kättesaadavad igale vallaelanikule võimalikult kodu lähedal;
- Olemasolevate sotsiaalteenuste kvaliteet on tõusnud (päevakeskuse teenused, koduteenused, eluasemeteenused, toetatud elamise teenus jne), arendatud on uusi teenuseid (eakate päevahoiuteenus, varjupaigateenus jne).

Tegevuskava

- Multifunktsionaalse sotsiaalkeskuse ehitamine Kärldlasse Pargi 3, kus osutatakse sotsiaalteenuseid erinevatele kliendirühmadele;
- Pärast Kärldla Sotsiaalkeskuse valmimist Kõrgessaare mnt 2 Kärldas võõrandamine (2017+) ning vabanevasse Vabaduse 47 hoonesse noortekeskuse üleviimine;
- Kogukonnas elamise teenuse väljaarendamine Kõpus;
- Lastetoetuste maksmine (nn sünnitoetus) kolmes osas;
- Hiiu valla põhikoolide õpilastele koolitoetuse maksmine;
- Matusetoetuse maksmine;
- Seniste sotsiaalteenuste ja -toetuste säilitamine, vajadusel uute rakendamine;
- Rahvatervise alase tegevuse laiendamine ja terviseprofiilides kavandatud meetmete elluviimine; elanike terviseteadlikkuse suurendamine ja elanike riskikäitumise vähendamine;
- Kvaliteetsete tervishoiu- ning perearstiteenuste elanikele kättesaadavusele kaasa aitamine;
- SA Hiiumaa Haiglaga aktiivse koostöö tegemine;
- Sotsiaalvaldkonna ühtne juhtimine, statsionaarsed tegevuskohad on Kärldas ja Kõrgessaares (01.01.2015).

Arendusobjektid:

- Kärldlasse sotsiaalkeskuse ehitamine (2014–2020);
- Kõrgessaare Perearstikeskuse ruumide kaasajastamine Tööstuse 25, Kõrgessaare (2015);
- Lauka Päevakeskuse ruumide rekonstrueerimine Kõrgessaares Kõpu tee 8

(erivajadustega inimestele juurdepääsu tagamine, köögiploki, pesuruumi ja saali väljaehitamine, 2014- 2015);

- Kärkla sadama-alale kaasaegse tervise- ja loomakeskuse ehitamine (2015–2020).

Valdkondlikud arengukavad

- Hiiu valla terviseprofiil (2015);
- Hiiu Valla Sotsiaalkeskuse arengukava (2015).

6. Kultuur, sport ja vaba aeg

Eesmärgid

Hiiu vallas on piirkondlikku eripära arvestavad atraktiivsed huvi-, kultuuri- ja sporditegevuse võimalused.

Tegevuskava

- Munitsipaalhuvikoolide ja huviringide tegevuse jätkamine ning nende teenuste kättesaadavuse tagamine Hiiu valla elanikele;
- Õpilastele huvihariduse valikute pakkumine üldhariduskooli lahutamatu osana; õpilaste aja ja õpetajate oskuste efektiivne kasutamine huvi- ja üldhariduse õppekavade integreerimisel;
- Kohaliku kultuuripärandi, traditsioonide ja looduse väärtustamine;
- Kultuuripärandi aktiivne tutvustamine erinevas eas inimestele sündmuste, näituste, töötubade ja seminaride vahendusel;
- Hiiumaa Kunstide Kooli loomise toetamine Hiiumaa huvihariduse korraldamiseks (01.09.2016);
- Vaba-aja veetmise võimaluste mitmekesistamine, tegevuste laiendamine valla eri piirkondades ning munitsipaalhoonete kasutamise tõhustamine huviringides osalejate arvu suurendamiseks;
- Kolmanda sektori toetamine elanike sisukaks vaba-aja korraldamiseks;
- Kultuurikollektiivide ja huvi- ning spordiklubide tegevuste toetamine valla elarvest ühtlustatud alustel;
- Uute ning traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste toetamine;
- Kultuuri, vaba-aja tegevuste ja ürituste ühtne kureerimine ning vastavate taristute (esinemispaigad jms) haldamine, arendamine; statsionaarsed tegevuskohad on Kärklas ja Kõrgessaares (01.01.2015)
- SA Hiiumaa Muuseumid koostöö tegemine; sihtasutus töötab mäluasutusena ja selle filiaalid turismiattraksioonidena;
- Kärdlasse Vabrikuväljak 4 merendusvaldkonda tutvustava muuseum-näitustekeskuse rajamine koostöös SA-ga Hiiumaa Muuseumid;
- Hiiu valla kino arendustegevuste jätkamine koostöös kolmanda sektoriga;
- Tervise-, matka-, meditatsiooni- ja loovusradade (potentsiaalsed kohad Ninametsa poolsaar, Künaaugu lähiümbrus; Tahkuna poolsaar, Kärkla) ning seikluslike liikumisradade rajamine (2016–2019);
- Olemasolevate mängu-, võimlemis- ja rehabilitatsiooniväljakute arendamine ning uute

mänguväljakute loomine Kärldlas Allika ja Metsa tänava nurgale (2016) ning Tormi tänava piirkonda (2018);

- Hiiumaa Spordikooli tegevuse alustamine Kärldla Ühisgümnaasiumi juures (01.09.2015);
- Spordihalli rajamine Kärldlasse, kus arvestatakse ka invasportlaste vajadustega;
- Sihtasutuse loomise toetamine, mis haldab ja arendab spordikooli, spordihalli, sporditaristuid ning kureerib olulisemaid spordiüritusi (2015);
- Elanike terviseteadlikkust tõstvatele ettevõtmetele partneriks olemine;
- Raamatukogude töö ühtne juhtimine, statsionaarsed tegevuskohad on Kärldlas, Kõrgessaares, Laukal ja Kõpus (01.01.2015);
- Raamatukogu Kärldla tegevuskoha ruumiprobleemi lahendamine uue kultuurikeskuse projekteerimisega ja väljaehitamisega;
- Raamatukogu Lauka teeninduspunkti tegevuse toimumine Lauka kooli ruumides ning kooliraamatukogu teenindamine (01.07.2015);
- Kärldla kiriku rekonstrueerimise toetamine.

Arendusobjektid

- o Mängude maja soojustamine (2015–2016);
- o Valla avalike esinemispaikade kaasajastamine (2017–2019);
- o Merendusvaldkonda tutvustava muuseum-näitustekeskuse väljaarendamine (2016–2018);
- o Kõrgessaare Vaba Aja Keskuse Tööstuse tee 25 ruumide (fuajee, perearstikeskuse poolne hooneosa) rekonstrueerimine (2015–2016);
- o Kärldlasse uue kultuurikeskuse ehitamine Rookopli 18 maaüksusele (2017–2023);
- o Hiiumaa Spordihalli rajamine Kärldlasse (2014–2020);
- o Hiiumaa Spordikooli tegevuse käivitamine (2015);
- o Koolide staadionite rekonstrueerimine (2015–2017);
- o Malvaste karjääri kasutuselevõtmine kogupere vaba-aja tegevuskohana (2015–2018).

Valdkondlikud arengukavad

- o Spordi arengukava (2014–2015);
- o Hiiu Valla Kultuuri ja Vaba Aja Keskuse arengukava (2015);
- o Hiiu Valla Raamatukogu arengukava (2015).

7. Majandus, arendus ja planeerimine

Eesmärgid

- Ettevõtluse arenguks on soodsad võimalused, seistud on stabiilse energiavarustuse eest.
- Majandustegevus Hiiu vallas on ökonoomne, jätkusuutlik ning keskkonnasõbralik, et muuta see vähese CO₂-heitega ja loodusvarade kokkuhoidliku kasutusega sotsiaalselt vastutustundlikuks majanduseks, ehk rohemajanduseks;
- Ettevõtluse arendamisel ollakse uuendusmeelsed, pidades oluliseks toetumist kohalikule ressursile ja tehnoloogilisele pärandile.

Tegevuskava

- Tehniliste lahenduste kasutusele võtmine energiasäästu suurendamiseks

- munitsipaalomandisse kuuluvates hoonetes ning vee- ja soojatootmisettevõtetes;
- Taastuvenergialahenduste (puit, päike, tuul, biomass, maasoojus jms) kasutusele võtmine energeetilise sõltumatuse suurendamiseks;
  - Kaugküttevõrgu arendamine ja soodustavate eelduste loomine liitujate arvu kasvamiseks;
  - Toetame Hiiu vallas targa elektrivõrgu arendamist varustuskindluse suurendamiseks;
  - Uue ettevõtluse (IT, kaugtöö, teadmuspõhine ettevõtlus), ettevõtetes pärandtehnoloogial põhineva tootearenduse, elustiili- ja traditsioonilise ettevõtluse (kalandus ja väikelaevandus jms) toetamine, kohapealsetele toodetele ja teenustele kõrge lisaväärtuse andmise väärtustamine;
  - Targa linna (*Smart City*) kontseptsiooni põhimõtete rakendamine;
  - Kultuurilinnade võrgustikuga liitumine;
  - Tänavavalgustuse järk-järguline uuendamine; uute kaasaegsete juhtimissüsteemide hankimine, energiakulukate valgustite LED-lampidega asendamine, võimaluse korral kombinatsioonis taastuvenergia kasutamisega;
  - Kärkla turu kaasajastamine;
  - Kärkla keskväljaku rekonstrueerimine koos ruumiliselt seotud ümbritseva alaga atraktiivseks ettevõtluspiirkonnaks ning väärlikaks maakonnakeskuse visiitkaardiks (2015–2020);
  - Valguskaabli kasutusele võtmiseks lahenduste leidmine;
  - Rannapromenaadi rajamise alustamine Kärdlasse;
  - Kärkla sadama lähiala ja Hiiumaa Turunduskeskuse väljaarendamise jätkamine;
  - Sadamate korrastamise toetamine koostöös sadamate omanikega Kõrgessaares, Kalanas ja Lehtmas;
  - Läänemere Teadmuskese rajamine Kõrgessaarde;
  - Loomemajanduse arengu soodustamine;
  - Väikeettevõtluse ja turismi arengu toetamine;
  - Mere- ja kalastusturismi arengu toetamine;
  - Kogukonnaköövide käivitamise toetamine;
  - Kõrgessaare sadama tööstusala edasiarendamine;
  - Vabade maade kasutusele võtmine vallaruumis, läbi planeeringute eeltingimuste loomine elamumajanduse ning elukeskkonna terviklikuks arenguks;
  - Kasutuseta avalikele ruumidele uute rakenduste leidmine;
  - Lääne-Eesti saarte biosfääriala (BA) Hiiumaa keskuse (BAK) loomise toetamine;
  - Partneriks olemine õpilaste töömalevate läbiviimisel ja uute õpilasfirmade käivitamisel Hiiu vallas;
  - Ettevõtlusinkubaatori ellukutsumine koostöös maakondliku arenduskeskusega, administratiivse toe pakkumine alustavatele ettevõtjatele;

Arendusobjektid

- Kärkla keskväljaku rekonstrueerimine koos ruumiliselt seotud ümbritseva alaga (2015–2020);
- Hiiumaa turunduskeskuse, sh Kärkla sadama-ala arendus (2015–2023);

- Kärddla sadama-alale kaasaegse tervise- ja loomekeskuse ehitamine (2015–2020);
- Kõrgessaare sadama tööstusala ja väikelaevade hoolduskeskuse arendustegevus (2015–2023);
- Teadmuskeskuse rajamine Kõrgessaarde (2015–2020);
- Kärddla turu arendustegevus (2015–2020);
- Koostöös maakondliku arenduskeskusega ettevõtlusinkubaatorite loomine Kärddlasse ja Kõrgessaarde (2017+);
- Koostootmisjaamade rajamine Laukale, Kõrgessaarde ja Kärddlasse (sadama piirkond) 2015–2020);
- Hiiu valla kudealade ja vooluveekogude puhastamine (Nuutri jõgi, Liivaoja, Pihla oja, Jõeranna oja, Armioja), avalike paadilautrite korrastamine (Mudaste, Kootsaare ülemine ja alumine, Jõesuu, Ninaotsa, Kaleste, Meelste) ja kalurite merele ligipääsu tagamine (juurdepääsuteed) (2014–2023).

Valdkondlikud arengukavad

- Vabade maade eesmärgipärane kasutuselevõtt (2014–2023);
- Vooluveekogude ja kuivendussüsteemide kava (2014+);
- Teedevõrgu seisunditaseme hindamine ning teehoiukava, sh koostöömeetmed eraomanikega (2015);
- Kärddla Turu arengukava (2015);
- Kärddla linna ning Kõrgessaare valla üldplaneeringute kaasajastamine (2015);
- Miljööväärtuslike alade teemaplaneering (2015+).

8. Turism ja mainekujundus

Eesmärgid

- Laiendatud on turismi- ja puhkemajandust. Tänu sujuvale sektoritevahelisele koostööle ja oskuslikule turundustegevusele on Hiiumaa tuntud kui atraktiivne elamis-, ettevõtlus- ja külastuskeskkond;
- Nii Hiiu valla kui Hiiumaa unikaalne, miljööväärtuslik, loovust stimuleeriv ning turvaline elukeskkond on jätkuvalt külastusmagnet, kus ajaloo- ja kultuuripärand on kogukonna teenistuses;
- Turismi hooaeg on pikenenud, Hiiu vallas pakutakse aastaringselt tegevusi ja teenuseid;
- Arenenud on keskkonnasäästlik ja looduskeskne turismimajandus.

Tegevuskava

- Koostöö tegemine Hiiumaa igakülgse atraktiivsuse ja tuntuse suurendamiseks, turismimajanduse arendamiseks ja targaks ühisturunduseks;
- Hiiumaa turunduskeskuse väljaarendamine Kärddla sadama piirkonnas;
- Turismiteenuste mitmekesistamine, erinevate sündmuste ja tegevuste toimumine aastaringselt. Ettevõtjatega koostöös Hiiumaa külastatavuse suurendamine aastaringsete söögikohtade, puhkekohtade ja oluliste vaatamisväärsuste kättesaadavuse abil;
- Hiiumaa Turisminõukogu tegevuses aktiivselt osalemine;
- Erinevatele sihtgruppidele aastaringselt laagrite, õppepäevade, seminaride, koolituste,

- teabepäevade, ülikoolide eriprogrammide jms toimumine Hiiu vallas;
- Koostöös ettevõtjatega erinevate pidulike sündmuste läbiviimiseks (ruumid, teenuste paketid jms) tingimuste loomine;
  - Tervise-, matka-, meditatsiooni- ja loovusradade (potentsiaalsed kohad Ninametsa poolsaar, Künaaugu lähiümbrus; Tahkuna poolsaar, Kärđlas) ning seikluslike liikumisradade rajamine; olemasolevate radade korrashoidmine ja võimalusel täiustamine;
  - Mereliste aktiivturismiteenuste arendamise toetamine;
  - Mainekujundamisel arteesiakaevude tähtsuse tõstmine;
  - Õiglase Kaubanduse valla aunimetuse kandmine, õiglase kaubanduse põhimõtete tutvustamine;
  - Turismihooaja pikendamine traditsiooniliste kultuuri- ja spordiürituste korraldamisega. Hiiu valla tunnusüritused on: Hiiumaa Lastefestival, sh laste ühismaalimine, Hiiumaa Kohvikutepäev, Lestafest, Hiiumaa maratonid, suvine kontsertide sari „Kõrgessaare mõisapargi muusika”;
  - Kogupere külastuskeskuse rajamine Kärđlasse Lubjaahju tänava piirkonda koostöös mittetulundus- ja erasektoriga;
  - Kärđla meteoriidikraatri keskuse loomise toetamine;
  - Aastaringelt avatud Läänemere teadmuskeskuse rajamine Kõrgessaarde, kus populaarteaduslikus vormis tutvustatakse Läänemerega seonduvat; toimub teadus- ja arendustegevus (sh meretuuleparkidega seonduva tegevuse seire; merepääste, merearheoloogia jms) ning huviringid, õppepäevad ja -laagrid merendusvaldkonna populariseerimiseks. Väljalal toimuvad erinevad näitused, avalikud sündmused jms;
  - Ristna Looduskeskuse ning Hiiumaa Militaarmuuseumi arendustegevuse toetamine;
  - Koostöös RMK-ga ja Keskkonnaametiga merevaadete avamine;
  - Hiiumaa omatoodete ühise tootemärgi ja selle turundamise toetamine;
  - Üle-Eestiliste ning rahvusvaheliste ürituste ja võistluste korraldamine vallas, osalejatele kvaliteetsete majutus-, toitlustus- ja meelelahutusteenuste pakkumine koos kohaliku toidu, pärandkultuuri ja loodusväärtustega;
  - Koostöös partneritega Kärđla sadamapiirkonda tervise- ja loomekeskuse rajamine, kus osutatakse nii rehabilitatsiooni- kui heaolusteenuseid ning asub konverentsikeskus. Piirkonda kaubandus-, majutus- ja toitlustusasutuste rajamise toetamine;
  - Külastajatele ja investoritele suunatud infomaterjalide koostamine. Vajadusel investoritele külastusreiside ja vastuvõttude korraldamine;
  - Hiiu valla meenete väljatöötamisel kohaliku eripära arvestamine;
  - Hiiumaa sümbolite – tuletornide – esilhoidmine;
  - Rahvusvahelise koostöö jätkamine organisatsioonidega Läänemere saarte koostöövõrgustik B7 ja Läänemere Linnade Liit (UBC);
  - Koostöösuhete jätkamine sõpruslinnadega;
  - Tegevuse jätkamine Kõrgessaare SPA-idee edasiarendamiseks;
  - Ajalooliste akende restaureerimise, ajalooliste trummide/sildade taastamise, hauatähiste taastamise projektide toetamine;
  - Püha Olavi kabeli ja kabeliaia uurimise, eksponeerimise projekti toetamine.

Arendusobjektid

- Hiiumaa turunduskeskuse rajamine, sh Kärkla sadama-ala terviklik arendus (2014–2023);
- Tervise- ja loomekeskuse rajamine (2014–2018);
- Läänemere Teadmuskese rajamine Kõrgessaares (2014–2020);
- Tuletornide külastuskeskkonna väljaarendamine, sh pääsmete e-lahendusel põhineva müügisüsteemi rajamine (2014–2018);
- Kogupere külastuskeskuse väljaarendamine (2016–2020);
- Avalike supluskohtade arendustegevus Luidjal ja Hausma tee alguses Kärklas (2015–2018);
- Kunagise päästejaamahoone ja silla taastamine suplusranna teenindushoonena (Kärklas Hausa tee ääres);
- Pritsumaja torni kui Kärkla sümboli renoveerimise toetamine, et tagada külastajatele ohutu ja turvaline juurdepääs (2015–2016);
- Hausma tee 1 ja 2 maa-alade detailplaneeringu koostamine (2014–2015);
- Hiiumaa Haigla, Posti tänava ja Rehemäe tee vahelise ala detailplaneeringu koostamine (2015–2016);
- Villalao arendamine väikeettevõtluse ning kunsti- ja loomekeskuse koostöömehhanismina (2015–2020);
- Kõrgessaare mõisa pargi piirdemüüri ja kasvuhoone taastamine, restaureerimine, korrastamine.

Valdkondlik arengukava

- Turismi- ja puhkemajanduse arengukava, sh tuletornid (2015–2016).

9. Taristud ja ühendused

Eesmärgid

- Keskkond on arendatud turvaliseks ja mugavaks;
- Kõik valla piirkonnad on hea füüsilise kättesaadavusega; saaresisene, sh vallasisene ruumiline sidusus on tagatud eri liikumisvõimaluste kasutamisega;
- Kasutusel on kaasaegne energia- ja ressursisäästev ühisveevärk ja -kanalisatsioon, jäätmekäitlus, soojatootmine ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia;
- Prioriteetne on valla kommunikatsioonide ühtlane arendamine vallaelanike parema teenindamise, ettevõtluse edendamise, töökohtade loomise ja infrastruktuuri kaasajastamise huvides.

Tegevuskava

- Valla kui terviku heakorra tagamine, haljastuse terviklahenduse väljatöötamine;
- Supluskohtade korrashoidmine Luidjal ja Kärklas; perspektiivis supluskohtade väljaarendamine Hausma tee alguses ja Kammioja suudmealale; koostöös eraettevõtjaga Mangu supluskoha arendamine (2015–2023);
- Vallasisese ühistranspordi (k.a õpilasliinid) ühildamine maakondliku transpordikorraldusega selliselt, et kõik liinid säilivad, vajadusel täienevad ja

- sõidugraafikud vastavad vallaelanike, sh õpilaste transpordivajadustele;
- Tänavavalgustuse kaasajastamine;
  - Lagunevate hoonete taastamise või lammutamise toetamine;
  - Jalgrattahoidlate rajamine ja liikumisteede äärde istepinkide paigaldamine;
  - Kohalike teede ja tänavate korrastamine piirkonnapõhiselt; suuremate asulate lülitamine teehoolduse ühishankesse;
  - Partneritega koostöö tegemine, et Hiiu valla avalikud teed oleksid vähemalt tolmuvaba kattega (Lauka-Hüti, Käina- Hüti- Puski, Reigi küla, Posti- Malvaste);
  - Tänavate ja kergliiklusteede võrgustiku kaasajastamine, järk- järguline munitsipaalteede ja –tänavate tolmuwabaks muutmine (2015-2023);
  - Õpilaste ohutu koolitee nimel ettevalmistuste tegemine kergliiklustee rajamiseks Kõrgessaare aleviku (Viskoosa) ja Lauka küla vahel; kergliiklustee rajamine Lehtma teerist-Tõrvanina, Tahkuna teets- Pihla, Kärldas Rannapark- Kultuuripark- Mängudemaja- Selver;
  - Promenaadi rajamine Hausma tee-Nuutri jõe suudmealale (2018–2023);
  - Turvalisuse ja korraaitse oluliseks pidamine vabatahtlikkuse alusel (abipolitseinikud, vabatahtlikud päästjad jms) ja selle toetamine;
  - Jäätmete ladustamise ja ümbertöötlemise väljaviimine linnaruumist;
  - Munitsipaalalamufondi kaasajastamine;
  - Vee- ja kanalisatsiooniga liitumise toetuspõhimõtete väljatöötamine (2014- 2015);
  - Hiiu valla sadamate väljaarendamine koostöös partneritega;
  - Lehtma sadama liikuvate liivade ning Kärldla Nuutri jõe suudmeala liivaluidete probleemile lahenduse leidmisele kaasa aitamine;
  - Koostootmisjaamade väljaarendamine Kõrgessaares, Laukal, Kärldas; kaugküttevõrgu uuestirajamine või kaasajastamine Kõrgessaares, Laukal, Kärldas;
  - Rohemajanduse arendamiseks teadlik keskkonnajuhtimine, hangete korraldamisel keskkonnahoidlikkus; planeerimisel keskkonnasõbralikkuse kriteeriumite järgimine;
  - Ökoinnovatsiooni toetamine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahenduste abil (ideed, mis toovad keskkonnale, majandusele ja ühiskonnale märkimisväärset kasu IKT-lahenduste arendamise läbi energiamajanduses, transpordis ja logistikas, tootmises ja kaubanduses ning tervishoiuvaldkonnas);
  - Hiiumaa energiamajandusettevõtte asutamise toetamine Hiiumaa Prügila juurde;
  - Kõrgessaarde tankla rajamise toetamine (elektri, gaasi, bensiini ning diiselmootoriga sõidukitele);
  - Soodsamate võimaluste loomine koostöös ettevõtjatega valguskaabli kasutuselevõtuks (nn mahasõidud); lairiba internetiühenduste täiendamise toetamine;
  - Peremeheta varade arvele võtmine ja neile uute omanike leidmine;
  - Poebussi teenuse jätkamises osalemine koos teiste omavalitsustega, et toimetada kaup kätte võimalikult elukoha lähedal.

Arendusobjektid

- Tänavavalgustuse laiendamine ja kaasajastamine (2015–2023);
- Koostööprojektid ringtoite rajamiseks (2018–2023);
- Järk-järguline üleminek lokaalsete, kohalikul kütteil põhinevate katlamajade rajamisele

- (turvas, hakkepuuit, presspõhk, tuul, päike vm kohalik ressurss) (2015–2019);
- Munitsipaalhoonetes energiaauditi läbiviimine ning vastavalt tulemusele tegevuskava koostamine hoonete kuluoptimaalsuse saavutamiseks (2015–2017);
- Munitsipaalhoonete kohalikule küttele üleviimine ja võimalusel kaugkütte taastamine (2015–2019);
- Kärddla tööstus- ja tehnoloogiakeskuse rajamine (2018–2023);
- Kergliiklusteede rajamine Lehtma teerist-Tõrvanina (2021–2023), Tahkuna teeots-Pihla (2019–2021), Kõrgessaare aleviku (Viskoosa) ja Lauka küla vahel (2016–2018).

Valdkondlikud teemaarengukavad

- Kärddla linna energeetika arengukava (2015–2016);
- Valla teede ja tänavate seisunditaseme analüüs (2015);
- Teehoiukava (sh koostöömeetmed eraomanikega) (2015);
- Hiiu valla ühtne Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava sh sadeveesüsteemide analüüs (2015-2016).

10. Valitsemine ja kodanikuühiskond

Eesmärgid

- Tegutsetud on ausalt, avatult ja kodanikke kaasavalt. Hiiu valla juhtimisel on järgitud omavalitsuse tasakaalustatud arengu põhimõtet;
- Meie inimesed on aktiivsed ja positiivse ellusuhtumisega, koostööaltid, hästi toimetulevad.

Tegevuskava

- Vastutustundlikust ja konservatiivsest eelarvepoliitikast lähtumine;
- Juhtimis- ja majanduskulude kuluoptimaalsena hoidmine; perspektiivis omaenda administratiivhoone (vallamaja) omamine;
- Hiiu valla arendamisel erinevate fondide raha kasutamine;
- Regulaarsete avalike teabetundide korraldamine valla erinevates paikades;
- Hiiu Valla Teataja ilmumine kord kuus, mille saavad paber kandjal tasuta kõik leibkonnad. Lisaks on Hiiu Valla Teataja kättesaadav vallamajas, valla teeninduspunktides ja kõigis raamatukogudes ning elektrooniliselt Hiiu valla kodulehel;
- Operatiivse info saamine Hiiu valla kodulehelt www.hiiuvald.ee. Kodulehe kujundamisel on oluline selle lihtsus, selgus ning atraktiivsus. Info levitamine ka sotsiaalmeedia kaudu (*facebook* vms);
- Väljasõitude korraldamine Hiiu vallavolikogu ja vallavalitsuse poolt piirkonna elanikega kohtumiseks vähemalt üks kord aastas ning aeg-ajalt istungite korraldamine valla eri asulates;
- Mittetulundusühingute esindajate ning spetsialistide kaasamine Hiiu vallavolikogu komisjonide töösse;
- Kontakti hoidmine mandril õppivate ja töötavate hiidlastega ning võimalusel nende aitamine Hiiumaa ettevõtetes õppe-, praktika- või töökoha leidmisel;
- Valla juhtide ja ametnike erialaste oskuste täiendamise soodustamine (koolitused,

- nõustamised jms);
- Valla juhtimisstruktuuri ajakohastamine ühtse kvaliteediga teenuste osutamiseks valla eri piirkondades. Sarnase tegevusvaldkonnaga asutuste juhtimise koondamine ühe valla asutuse alla, millel on statsionaarsed tegevuskohad valla eri asukohtades (2015);
  - Hiiumaa omavalitsuste ühinemise pooldamine. Ettepaneku tegemine Hiiumaa omavalitsustele ühinemisläbirääkimiste alustamiseks (2015);
  - Hiiumaa Arengustrateegias 2020+ püstitatud eesmärkide ja teiste arengudokumentide järgimine;
  - Hiidlaste huvide, teenuste kättesaadavuse, energeetilise sõltumatus ja iseotsustamise eest seismine Hiiumaal;
  - Valla arengu heaks panuse andnud inimeste tunnustamine ühtse süsteemi alusel;
  - Vabaihenduste (MTÜ-d, seltsingud, kogudused jms) tegevuse toetamine ja võimaluste piires projektide kaasrahastamine;
  - Noortevolikogu loomise toetamine vallavolikogu juurde;
  - Ülikoolis õppivate noorte kaasamine arenguprojektide elluviimisse ja nendega koostöö tegemine;
  - Hiiumaa teiste omavalitsuste ning asjakohaste asutustega koostöö ühiselt teostatavate ülesannete elluviimiseks;
  - Avatud olemine teiste omavalitsuste ühinemiseks OÜ Nelja Energia, Hiiumaa Offshore Tuulepark OÜ ning Hiiu Vallavalitsuse poolt allakirjutatud ühiste kavatsuste protokolliga.

11. Eelarvestrateegia

Valla eelarvestrateegia peaeesmärgiks on keskpikas perspektiivis jätkusuutliku eelarvepoliitika tagamine. Eelarvestrateegia annab ülevaate omavalitsuse, seotud üksuste ja omavalitsuse kui arvestusüksuse finantsseisundist ning võimekusest olemasolevaid kohustusi teenindada. Konsolideerimisgrupi üksused antud eelarvestrateegias on Aktsiaselts Kärddla Veevärk ja Sihtasutus Kärddla Sadam.

Rahandusministeeriumi 2014. aasta suvise majandusprognoosi järgi on Eesti sisemajanduse koguprodukti kasvuks põhistsenaariumi kohaselt 2014. aastal 0,5% ja 2015. aastal 2,5%. Aastaks 2016 oodatakse kasvuks 3,5%. Aastatel 2015–2017 oodatakse ekspordi kasvu kiirenemist; ka sisenõudluse tugi püsib tugev, mistõttu netoekspordi mõju SKP kasvule jääb negatiivseks.

Tarbijahindade tõus alanes 2,8%lt (2013) 0,3%ni (2014) ning kiireneb 2015. aastal 1,9%ni. Inflatsioon hakkab sügiskuudel järk-järgult kiirenema energiatoodete hinnalanguse pidurdumise ning toiduainete mõningase kallinemise tõttu, tingituna aiasaaduste madalast hinnatasemest.

Hõive kasvutempo aeglustus eelmise aasta teises pooles ning aastases arvestuses jääb see 2014. ja järgneval aastal tagasihoidlikuks (0,2–0,3%). Vaatamata tööelise elanikkonna agregeeritud vähenemisele (vanusgrupp 15–74 aastat) on nii tööjõus osalemise kui hõivemäär kriisist taastudes kasvanud ning sedakaudu võimaldanud hõivatute arvu lisandumist. Viimase rahvaloenduse tulemustele toetudes on alust arvata, et 2016. aastast alates hakkab hõivatute arv

kiirenevas tempos vähenema, mis piirab paratamatult Eesti majanduskasvu võimalusi. Töötuse määr langeb soodsate majandusarengute puhul prognoosiperioodi lõpuks 6% lähedale.

Keskmise palga kasvutempo aeglustub 2014. aastal 6%ni ja püsib selle lähedal ka järgmisel aastal. Nõudluse paranedes ja ekspordipartnerite nominaalkasvu taastudes võib järgnevatel aastatel palga nominaalkasv natukene kiirenedada, palga reaalkasv aga veidi aeglustub ning läheneb tööviljakuse reaalkasvule. Palgatulu kiire reaalkasvu jätkumine, mis viimasel ajal on paljuski tingitud langevatest impordihindadest, eeldab tulevikus tootlikkust tõstvaid investeeringuid, mis peaksid prognoosi põhistsenaariumi kohaselt järgmisel aastal kiirenema. Sellel ja eelmisel aastal on palgatulu kasv majanduses tervikuna ületanud SKP nominaalkasvu, kuid pikemas plaanis peaksid need kasvutempod ühtlustuma.

2014. aasta maksukoormuseks kujuneb 33,3% SKPst, mis on 1% võrra kõrgem kui aasta varem. Kevadprognoosiga võrreldes tõsteti kõige enam tarbimismaksude prognoosi, arvestades jooksvaid laekumisi, samas korrigeeriti nominaalse SKP prognoosi allapoole.

Eelarvestrateegia koondfinantsplaan

Eelarvestrateegia finantsplaani koostamisel on järgitud alljärgnevat sisendeid:

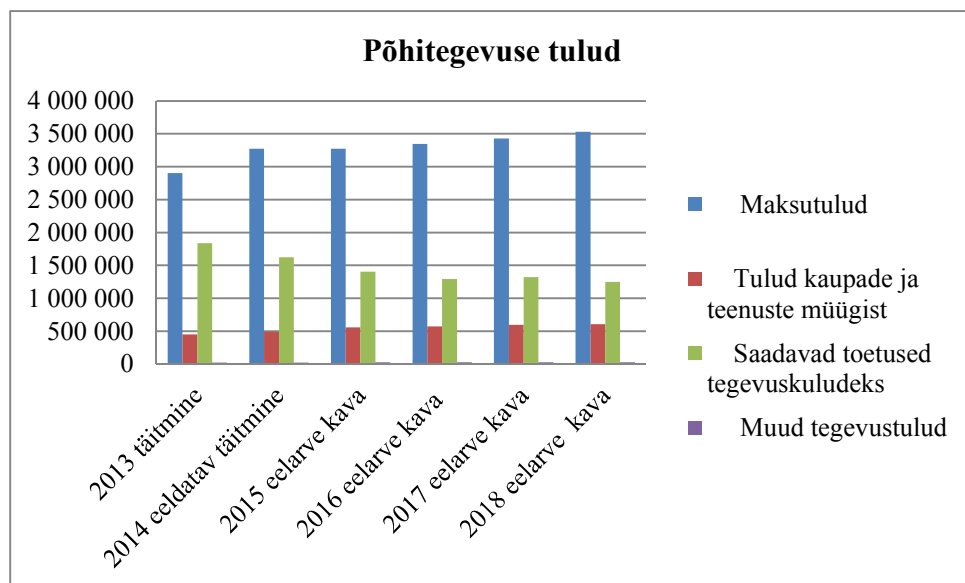
- Põhitegevuse tulemi suuruseks on 6-11% põhitegevuse tuludest;
- Majanduskulude planeerimisel on arvestatud Kõpu õppekoha lisandumisega (2014) ning riigigümnaasiumi tulekuga (2016);
- Reservfondi mahuks 0,5% maksutuludest;
- Investeeringud ja laenukoormused on arvestatud alla maksimaalse lubatud netovõlakoormuse määra.

	2013 täitmine	2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve kava	2016 eelarve kava	2017 eelarve kava	2018 eelarve kava
Põhitegevuse tulud kokku	5 208 938	5 406 926	5 261 550	5 235 950	5 371 550	5 410 250
Maksutulud	2 902 179	3 275 000	3 275 000	3 345 000	3 430 000	3 530 000
sh tulumaks	2 753 787	3 125 000	3 125 000	3 195 000	3 280 000	3 380 000
sh maamaks	148 392	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
sh muud maksutulud	0	0				
Tulud kaupade ja teenuste müügist	449 249	486 637	558 600	572 000	594 000	605 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	1 836 459	1 622 839	1 402 700	1 293 700	1 322 300	1 250 000
sh tasandusfond (lg 1)	24 692	30 727	30 700	30 700	30 700	
sh toetusfond (lg 2)	1 023 352	1 004 942	1 005 000	975 000	900 000	900 000
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	788 415	587 170	367 000	288 000	391 600	350 000
Muud tegevustulud	21 051	22 450	25 250	25 250	25 250	25 250
Põhitegevuse kulud kokku	4 622 164	5 398 714	4 931 154	4 806 320	4 786 500	4 907 600
Antavad toetused tegevuskuludeks	290 660	546 936	255 554	255 720	255 900	262 000
Muud tegevuskulud	4 331 503	4 851 778	4 675 600	4 550 600	4 530 600	4 645 600
sh personalikulud	2 487 453	2 592 591	2 720 000	2 700 000	2 710 000	2 740 000
sh majandamiskulud	1 838 421	2 249 244	1 950 000	1 845 000	1 815 000	1 900 000
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusren</i>	22 658	22 928	27 749	27 772	18 593	6 140
sh muud kulud	5 630	9 943	5 600	5 600	5 600	5 600
Põhitegevuse tulem	586 775	8 212	330 396	429 630	585 050	502 650
Investeeringustegevus kokku	-1 265 468	-236 914	-482 220	39 500	-123 210	-158 100
Põhivara müük (+)	10 313	90 300	15 500	250 000		
Põhivara soetus (-)	-1 354 642	-292 793	-435 000	-291 500	-201 500	-320 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 265 901	209 381	225 000	146 500	133 000	200 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-1 150 697	-205 510	-240 000			
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	-10				
Finantsitulud (+)	272	30				
Finantskulud (-)	-36 616	-38 312	-47 720	-65 500	-54 710	-38 100
Eelarve tulem	-678 694	-228 702	-151 824	469 130	461 840	344 550
Finantseerimistegevus	1 070 202	-249 698	154 616	-468 684	-464 467	-340 120
Kohustuste võtmine (+)	1 354 543	0	450 000			
Kohustuste tasumine (-)	-284 341	-249 698	-295 384	-468 684	-464 467	-340 120
Likviidsete varade muutus	391 508	-478 400	2 792	446	-2 627	4 430

Tabel: Hiiu valla koondelarve 2014–2018

Põhitegevuse tulud:

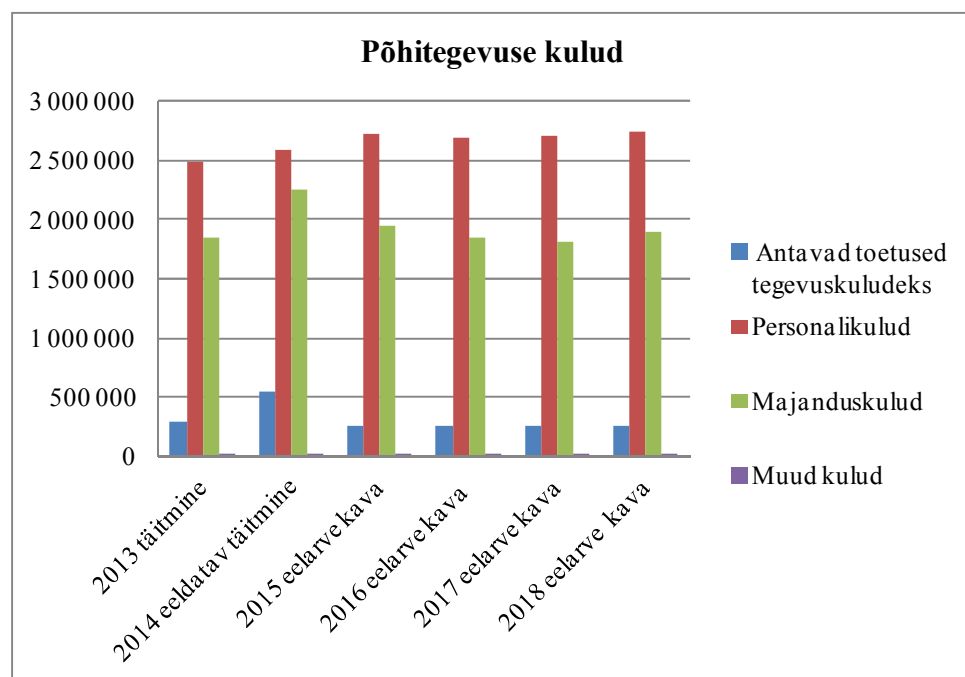
- Tulumaksu prognoosimisel on eeldatud maksumaksjate arvu stabiilsuse ning elanike sissetulekute tõusuga kuni 4%;
- Maamaksu puhul on arvestatud 2013. a kehtima hakanud seadusemuudatuste mõjudega ning sellest tulenevalt ei ole muudetud maamaksu laekumise prognoosi;
- Kaupade ja teenuste müügist oodatavate laekumiste kasvuks on planeeritud kuni 4%;
- Toetusfond on planeeritud 2014. aasta tasemel.

Põhitegevuse tuludest moodustab suurima osa üksikisiku tulumaks ning on seetõttu olulisim omavalitsuse ülesannete finantseerimisallikas. Tulumaksu laekumist mõjutavad muutused maksumaksjate arvus, sissetulekute suuruses ja riigi poolt määratud eraldise suuruses.

Põhitegevuse kulud

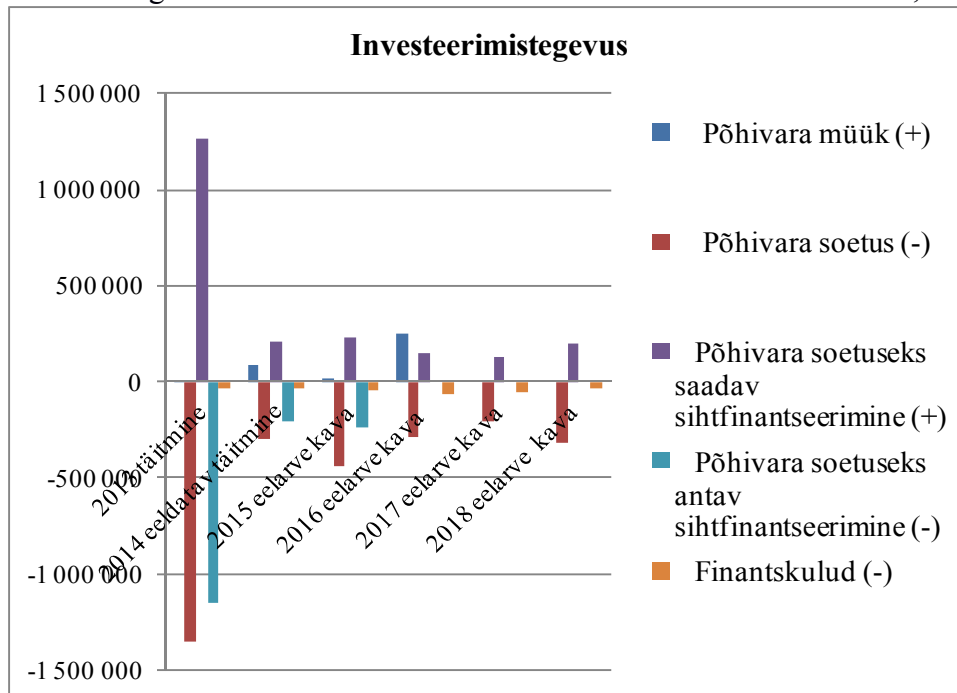
Eelarvestraategias kavandatavate uute tegevuste alustamisel tuleb vajadusel arvestada senise rahastamise ülevaatamise, valdkondlike prioriteetide ümberseadmise, kokkuhoiu võimaluste ning säästlikuma majandamisega.

Põhitegevuse kuludest ligi poole moodustavad personalikulud, jäädes strateegia perioodil 55-57% vahele.

Investeeringustegevus

Investeeringute finantseerimiseks on võimalik kasutada omavahendeid, toetusi ning laene.

Aastatel 2015–2018 suunatakse investeeringuvahendid ühinemislepingus ning käesolevas arengukavas planeeritud tegevuste elluviimiseks.

Finantseerimistegevus

Arengukavas ettenähtud investeeringute elluviimiseks kasutatakse peamiselt võõrvahendeid. Laenude planeerimisel arvestatakse kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduses määratud normatiive, teenindamise võimekust ja laenutegevusega seotud finantsriske.

Kokkuvõte

Eelarvestrategiaga on kujundatud valmisolek siseriiklike, Euroopa Liidu ja muude rahvusvaheliste programmide vahendite kaasamiseks valla arendus- ja investeeringustegevuse finantseerimiseks. Seejuures arvestatakse, et iga tehtud investeering mõjutab hiljem tegevustulusid ja -kulusid. Olulised on ka demograafilised prognoosid.

Tähelepanu on tulude laekumise ja kulude pideval jälgimisel ning olemasolevate laenude tagasimaksmisel. Sõltuvate üksuste arendamisel tuleb keskenduda omavalitsusele oluliste funktsioonide täitmisele. Ettevõtetena toimivad sõltuvad üksused peavad teenima omanikule tulu (ning seeläbi toetama omaniku tegevuse teisi eesmärke). Tulu mitteteenivatest üksustest võib loobuda, kui pole tegemist muude põhjustega nende omamiseks (vastava teenusepakkuja puudumine piirkonnas vm turutõrge).

Tulubaasi suurenemisel, võrreldes baasstsenaariumiga, suunatakse vahendeid juurde põhitegevuse kulusse; tulubaasi vähenemisel kärbitakse neid kulusi, mis ei tulene omavalitsuse otsestest kohustustest. Arvandmed täpsustatakse iga-aastases eelarves.

Jaanus Valk
Vallavolikogu esimees